

DR KENÉZ - KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

Frankl Adolf meghalt

רבי אברהם מ"ש פראנקל בן מו"ה צבי ז"ל מילדי
ווארדין גדול יע"א - איננו

ציר לבית המחוקקים הגבוהים נשיא הלשכה
המרכזית לחרדים רצוי לכל אחיו דורש טוב לעמו

A PESTI CHEVRA KADISA
választási bizottságától
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KRT 26.

Hirdetmény.

A Pesti Chevra Kadisa Izr. Szentegylet képviselőtestületi tagjainak választása

1936 október 18-án

vasárnap az intézet székházában (VII., Erzsébet-körut 26. szám alatt) tartatik meg. A szavazás délelőtt 9 órától délután 6 óráig megszakítás nélkül folyik, ugyanakkor a szavazó igazolványok is átvehetők.

Akik a választási igazolványaikat előbb óhajtják átvenni, ez f. évi október 15-től kezdve, délelőtt 9—12-ig és délután 4—6-ig (a szombati napot kivéve) kellő igazolás mellett személyesen történhetik.

Budapest, 1936 október havában.

A választási bizottság.

CSECSEMŐ-, GYERMEKGONDOZÓ-NŐI ÉS ÁPOLÓNŐI TANFOLYAM. A Pesti Izr. Nőegylet által fenntartott tanfolyam V. évfolyama f. é. november hó elején kezdődik. Felvétetnek 18-50 év közötti feddhetetlen előéletű, izr. vallásu, intelligens, egészséges leányok és gyermektelen asszonyok, akik minimálisan négy középiskolát végeztek. Árvalányok, magasabb előképzettségűek és németül is beszélők a felvételnél előnyben részesülnek. A tanfolyam célja, hogy az intelligens középosztály leányainak elhelyezkedési lehetőséget nyújtson. Az egy évig tartó tanfolyam elvégzése képesít gyermekkórházi, vagy szanatóriumi ápolónői működésre, gyermekotthonok vezetésére, esetleg szociális munkára és főként, hogy mint képezett nurse-ök, csecsemőgondozónők — leendő „Weiss Alice Nővérek” — magánkórházában alkalmazást nyerhessenek. A felvételekért a Pesti Izr. Nőegylet elnökségéhez címzett kérvényben kell folyamodni. Mellékelendők: születési, iskolai, erkölcsi és orvosi bizonyítványok. Azoknál, akik már más pályán működtek, eddigi alkalmaztatásukról szóló bizonyítványuk. A kérvények a „csepeli Weiss Alice” gyermekágyas-otthonba (VI. Bókay-tér 4.) küldendők. Ugyanott személyesen jelentkezhetnek hétköznapokon d. e. 9-10

óra között a tanfolyam vezetőjénél: dr. Fischerné Bán Ilona dr. kórházi főorvosnál. A növendékek kötelesek az intézetben lakni, de budapestiek — kivételes méltánylást érdemlő esetekben — mint bejárók is felvétetnek. Az ellátásért járó minimális önköltségi díjat meg kell fizetniök és pedig: bennlakóknak havi 60 pengőt, bejáróknak 55 pengőt. — Tájékoztatásul és biztatásul szolgáljon, hogy az eddigi tanfolyamok végzett növendékei kivétel nélkül előnyös feltételek mellett nyertek megfelelő elhelyezést.

B. Kenéz Tili
női divatszalonja

megnyílt!

Haris köz 5, I. 2

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Főrabbi és segédrabbi

— ÓVJUK A HITKÖZSÉGI BÉKÉT! —

A szegedi hitközség a hazai hitközségek sorában az első volt, mely a másodrabbi állást intézményesen meghonosította és Löw Immánuel szegedi főrabbi mellé egy szemináriumi műveltségű, modern képzettségű segédrabbit választott. Dr. Venetianer Lajos már Löw Immánuel mellett sajátította el a rabbi álláshoz szükséges bölcsességet és felülemelkedettséget és mindezeket a kvalitásokat későbbi működési helyén, Ujpesten a legragyogóbb módon érvényre juttatta. Így került dr. Löwinger Adolf, mint alrabbi Szegedre és ott igen tudós emberré fejlődött. Hogy milyen fontos az idősebb és tapasztaltabb mester példaadása, ezt a régi talmudi bölcsesség is megállapította, amikor azt mondja: „a „simus“, a gyakorlati kiképzés és a példa többet jelent, mint az elméleti oktatás. A fiatal rabbinak valóban simus-raván szüksége és nem szabad elfelejteni, hogy ez a héber szó ugyanazokból a betűkből tevődik össze, mint a „samesz“ szó, amiből vi-

szont az következik, hogy a fiatal kolléga szolgálatkészséggel, tiszteletteljes engedelmisséggel viseltessék az idősebb kartársával szemben.

Igen helyes és a tradíciónak szellemében való tehát, hogy Stern Samu országos elnöksége alatt fejleszteni kezdték a „simus“ intézményét a neolog hitközségekben. Több hitközségbe fiatal rabbi-assistens került. Ezek a fiatal rabbik hivatásuk magaslatán állanak a legtöbb helyen. Tanítanak, szónokolnak és igyekeznek a főrabbi utmutatásai szerint szolgálni a zsidóságnak szent és a mostani viszonyok között igen megnehezült ügyét. Egyes helyekről azonban különös hírek jönnek. Az új segédrabbi gócpontjává lesz a rabbi-ellenes mozgalomnak, azok kik a főrabbi-val szemben bármilyen okból averzióval viseltetnek, konspirálnak ellene és alkalmas eszköznek találják a tapasztalatlanabb fiatal rabbit, hogy általa és segítségével, bizonyára felelősség nélküli ígéretek-

kel a főrabbi pozícióját aláaknáz-
zák. És itt derül ki, hogy hiába ne-
vezi a köznép az új segéd-rabbikat
zsidó káplánoknak, jogi helyzetük
más, mint a káplánoknak az egy-
házban. A káplán egyedüli foruma
a felettes papja, nálunk természe-
tesen a hitközségi elnökség és csak
másodsorban a főrabbi. Ez teszi a
dolgot kényessé és komplikálttá.

Nem szabad megengedni, hogy a
zsidó tradícióban gyökeredző és a
mai időben nagyon fontos segéd-
rabbi intézmény a hitközség béké-
jét bármilyen módon kedvezőtlenül
befolyásolja. Nem erre gondoltak
azok, kik nálunk ezt az intézményt
életre keltették. A visszásságokat
meg kell szüntetni, illetőleg meg
kell előzni. Ez azt jelenti, hogy meg
kell állapítani pontosan az új segéd-
rabbi teendőit, jogait, szónoklási le-
hetőségét, szónoklatai tartalmát ter-
mészetesen meg kell beszélnie a fő-
rabbival. Azután a főrabbinak is
arra kell gondolnia, hogy a kollé-
ga jelenléte által bizonyos mértékű
magasabb ellenőrzés alatt áll. El-
lenőrzés alatt oly értelemben, mint
ahogy az apa áll a gyermeke ellen-
őrzése alatt, aki cselekedeteit utá-
nozni akarja. Szóval fokozott ön-
vizsgálatra van szüksége, hogy va-
lóban nevelő hatása legyen a segéd-
rabbijára. A bevezetett új intéz-
mény áldásos lesz, ha a főrabbit
arra ösztönzi, hogy élete mindenkor
csak példaadó lehessen. A segéd-
rabbi pedig tartsa szem előtt,
hogy ha bármit is tanulhat a főrab-
bitól, akkor tisztelni kell őt meste-
rének, amely tisztelet a régi bölcsek

szerint olyan mértékű legyen, mint
az Isten iránti hódolat. E két moz-
zanat megzavarása mindig szeiz-
mográfja lesz a hitközségben uralko-
dó egyenetlenségnek.

Sir Herbert Samuel

templomi afférja Kolnidrekor

A Szombat egy londoni olvasó-
jától kaptuk az alábbi érdekes le-
velet. Az eset jellemző az angol
mentalitásra és arra a szó legne-
mesebb értelmében vett egyenlő-
ségre, mely csak Angliában létezik.

A tudósítás szó szerint így szól:
Sir Herbert Samuel Jomkippur
napján a Bayswater-sinagogueba
sietett Kolnidréhez. A helyére ér-
kezve kellemetlenül látja, hogy a
helyén másvalaki ül, mire udvaria-
san figyelmeztette, hogy ez az ő
helye. Erre a megszólított egész
egyszerűen és a legnagyobb non-
chalance-al válaszolja Sir Her-
bertnek: *No Sir, you make a mis-
take, because that is my place.*
(Nem uram, téved, mert ez az én
helyem!) Vitatkoznak ide-oda,
észreveszi ezt az inspector, odasza-
lad, elkéri a két urtól a tickettet,
megnézi, majd csendesen visszaad-
ja a jegyeket és így szól Sir Her-
bert ellenfeléhez: *You are right!*
(Önök van igaza), a hiba csupán
az, hogy bár a szám és a pad is he-
lyes, csak a templom nem, mert az
ön jegye — Petersburg-sinago-
gue-ba szól...

KECSKEMÉTEN Hosano Rabo alkal-
mából ősi hitközségi szokás szerint
Chevraünnepet rendeztek. Dr. Szigeti
Mihály elnök méltatta a nap jelentősé-
gét és elparentálta az elhunyt miniszter-
elnököt, Gömbös Gyulát. Dr. Borsodi Jó-
zsef nagytudásu beszédben foglalkozott a
Chevra Kadisának jelentőségével. Dr.
Donáth Jenő Chevra elnök zárszavában
felhívta a hívek figyelmét a Szentegylet
nagy és nehéz munkájára és kérte a
szent ügy hathatósabb támogatását.

GÖMBÖS GYULA

Magyarország nagy halottjának sirját mindenki megrendülve állja körül, a nemzet sorsáért fanatikusán küzdő embert siratja benne az ország. Gömbös Gyula politikai pályafutása elején fajvédő, antiszemita volt, de később revideálta álláspontját. Vészi Józsefnek a Pester Lloydban megjelent Gömbös-nekrológjában olvashattuk az alábbiakat. Gömbös Vészivel beszélgetve elmondta, hogy mikor miniszterelnöki megnyitó beszédében bejelentette, hogy a zsidó kérdésben revideálta eddigi álláspontját, a fajvédők szemrehányásokat tettek neki emiatt. — Magyaror-

szág feltámasztását lehetetlen két faktor nélkül elérni — folytatta Gömbös — és ez a két faktor: a zsidók s a munkásság!

A lehiggadt kormányfő tehát szervesen bekapcsolta a zsidóságot a nagy alkotó munkába. Ki tudja, hová fejlődött volna Gömbös és a magyar zsidóság kapcsolata és a jó viszonya, ha a kérelhetetlen halál pontot nem tesz Gömbös Gyula élete után. De reméljük, hogy Gömbös Gyula szelleme továbbra is élni fog és amit ő elkezdett, utóda az ő szellemében folytatni fogja nagyobb sikerrel.

K O S Z O R U M E G V Á L T Á S

In memoriam GÖMBÖS GYULA

Irta: dr. Müller Vilmos

— Bemutatom ezredorvos urnak Gömbös Gyula vezérkari százados urat. Tegnap jött a hadosztályhoz, ő fogja ezentúl a hadosztály fő-törzsorvosával együtt az egész hadosztály egészségügyi ellátását intézni. Minden dologban tessék csak hozzá fordulni.

Itt kezdődik az én harctéri ismeretségem Gömbös Gyula századosal, amely másfél évig tartott és amelynek nagyszámú sebesült köszönheti életét. Mert ettől a pillanattól kezdve nem volt olyan kérelmem, amit Gömbös Gyula a hadosztálynál keresztül ne vitt volna. Ha egy szétlőtt galíciai viskóba érkeztünk be, Gömbös Gyulának első dolga volt, hogy a Division-Sanitäts-Anstalt Nr. XII. részére a falucska még megrongálatlanul maradt templomában felállítsa a hadosztály kórházát és azt a legtökéletesebben igyekezett berendezni.

Nem messze mellettünk volt a bécsi híres Eiselsberg sebésztanár harctéri sebészeti különítménye, amit Bécs gazdag polgárai ragyogóan felszereltek. Gömbös Gyula valósággal versenyzett abban, hogy a mi kis hadosztály-kórházunk minden tekintetben felvehesse a versenyt Eiselsberg röntgennel és a modern sebészeti technika minden vivmányával berendezett harctéri kórházával. Hetenként hol ő, hol én utaztunk el Budapestre és Sniaric tábornok engedelmével, az akkori viszonyokhoz képest, valóságos vagyionokat költöttünk a hadosztály-kórház berendezésének tökéletesítésére.

De ami különösen megfogta a lelkemet, az a kívánsága volt, hogy engedjem meg asszisztálni a nagy műtéteknél. Ezt a kérelmét annyival is inkább örömmel teljesíthettem, mert a műtéteknél az egyik

„asszisztensem“ egy kovácslegény, másik pedig egy kőműves segéd volt, akik azonban a tőlük kitelő lelkiismeretességgel végezték „orvosi“ munkájukat. Gömbös százados a legsúlyosabb műtéteknél is a leg-tökéletesebb asszisztensnek bizonyult: ő főzte ki a műszereket és amikor „beöltözött“ a helyszíni viszonyokhoz képest eléggé fehér orvosi köpenybe és fejére tette a dús haját leszorító kis sapkát, olyan volt, mintha egy egyetemi sebészeti műtőteremből lépett volna ki. Keze mindig biztos volt, sohasem tévesztette el a műszert, amit kértem tőle, csak egyetlen egyszer láttam remegni, amikor egy sebesültet tettek fel az asztalra, akinek egy gránát felhasította a mellkasát és az egész sziv előttünk feküdt, szabadon lüktetve. A szerencsétlenből kiszedtük az ökölnagyságú gránátvasdarabot. A műtét sikerült és a sebesült katonát, már néhány nap múlva, az első transzporttal maga Gömbös kísérte el Máramarosszigetre, hogy személyesen adja át az ottani nagy kórháznak.

Rarance után elváltak utaink. Gömböst elragadta a politika, én továbbra is szürke orvos maradtam. De egyszer csak néhai öcsém, Molnár Jenő, a „Borsszem Jankó“ főszerkesztője, ezt mondta nekem:

— Ma beszélgettem Gömbös miniszterelnökkel a parlament folyósóján. Tudod, hogy ő adja nekem a Borsszem Jankó címlapjához saját magáról a legjobb élceket, amiket aztán megrajzoltatok. Ahogy ma sok mindenről elbeszélgettünk, szóba került a harctér, Galicia, Rarance és ott a parlament folyósóján elmesélte nekem Gömbös, hogy egyszer ő orvos is volt, egy dr. Müller Vilmos nevű ezredorvosnak segített egy műtétnél. Megmondottam, hogy ez az ezredorvos a testvérbátyám.

Gömbös valósággal felindulva

mondotta öcsémnek, hogy az mégsem járja, hogy még csak meg sem látogatom, s felkérte öcsémet, hogy okvetlen közölje velem, hogy másnapra a parlamentben keressem fel. A látogatás valóban megtörtént. Amikor beléptem hozzá, előbb jól hátbavágott, aztán kezet fogva velem, ezt mondotta: „Te hálátlan kutya, hát ezt érdemlem meg én azért, hogy annyiszor asszisztáltam neked? Még csak felém sem nézel?”

— Odakint a harctéren — választottam Gömbös Gyulának, egy rangban voltunk, de most Excellenciád Magyarország miniszterelnöke és én nem kérhetem most a kegyelmes urat arra, hogy valamelyik műtétemnél asszisztáljon.

Jót nevetett, majd ezt mondotta: kérjek tőle valamit, szívesen teljesíti, hacsak módjában áll.

Éppen kapóra jött felszólítása.

— Emlékszel-e még, kegyelmes uram, arra a súlyos sebesültre, akinek gránát hasította fel mellkasát?

— No, tán tudsz róla valamit?

— Igen. Ez a szerencsétlen, vagy tán szerencsés, teljesen felgyógyult. Nincs semmi baja, csak, éppen hogy kenyere nincs. Mérnök. Éhezik a családjával együtt.

— Ez lehetetlen — csapott az asztalra.

— Nem lehetetlen, magam győzöttem meg róla. Sorba jártunk öcsémrel együtt minden kilátásos helyet, de méltóztatik tudni, mindennütt „leépitenek“.

— Mi a neve? — kérdezte Gömbös. Megmondtam.

Két nap múlva meghívást kapott a miniszterelnökségre. Ma a Ganzgyárban főmérnök.

Kegyelettel teszem le egykori harctéri „asszisztensem“, a Division-Sanitäts-Anstalt Nr. XII. vezérkari századosának, Gömbös Gyulának ravatalára az emlékezésnek e szerény virágait...

Kicsinyes nagytétényi tények

Kedves Szerkesztő ur! Ön azt írja, hogy az egri statusquo hitközségi rabbiállás kiírásánál azért kötötték ki, hogy kohanita ne pályázhasson, mert egy meghatározott valakit ki akartak zárni a pályázatból ilyen módon. Nem tudom, vajjon ebben az esetben tényleg így van-e, de tudok rá egy analógiát, amely szintén megmagyaráz egy különös módon közölt pályázatot. Arról van szó, hogy a Budapest környékében levő egykor igen híres, de most már csak névlegesen orthodox hitközség: Nagytétény, pályázati hirdetményt tett közzé a betöltendő rabbiállásra. A pályázatban az foglaltatik, hogy doktorátussal bírók előnyben. Ez orthodox szempontból érthetetlen. Az orthodoxia felfogása szerint ugyanis a rabbinak annyit kell tanulnia a talmudból és vallásos tudományokból, hogy nem szabad idejét a doktorátus megszerzésére fordítani, mert fel kell tenni, hogy a doktorátus megszerzése sok fáradságba kerül és nem lehet feltételezni, hogy egy-egy rabbi valamilyen uton-módon esetleg pénzzel szerez egy svájci, vagy amerikai, esetleg brazil doktoraust. Éppen ezért például a sop-

roni orthodox rabbi egyszerűen letagadja, hogy promoveált az egyetemen. Hogy magyarázható tehát, hogy Tétény „rabbi-doktor” keres? Ennek háttere van. A közelben van ugyanis egy nagyon befolyásos család, aki hozzátartozóját szeretné beültetni. Tudása van állítólag, vallásosnak is vallásos, de ez mind nem ellenőrizhető. Ellenben az igenis, hogy nincs doktorátusa. Mit tesz ilyenkor egy óvatos előljáróság? Itt fogja meg a dolgot és az illető kizárására diplomát kíván jelöltjétől. Az ügy körül természetesen viták keletkeztek, (mint ahogy Pest környékén a községek nagy részében tradíció-hiány miatt minden adott alkalommal felüti fejét a veszekedés) a Nagytétény melletti községek most természetesen állást fognak foglalni. Így például az albertfalvai zsidóság dilemmában van, hogy neolog legyen-e, vagy csatlakozzék valamelyik szomszédos orthodox hitközséghez. A nagytétényi rabbi-kérdés felvetése azután egy pompás ideát adott az albertfalvaiaknak. Azt ajánlják a tétényieknek, hogy az ő kedvükért orthodoxokká lesznek, ha garantálnak nekik 5 évi adómentességet.

Olvasom

A népszövetség politikai bizottsága memorandumot terjesztett elő Sir Neill Malcolmhoz, a német menekültügyek főbiztosához. A memorandum tervezete szerint minden menekült német zsidó 1938. év végéig elhelyezkedést nyer, s ekkor a német menekültügyi hivatal, a Nansen-bizottsággal egyidőben megszűnik.

Nem olvasom

Kiss Arnold, a budaíak tudós költő-papja, érdekes ujitást vezet be az Öntőház utcai templom szombat délutáni ifjúsági istentiszteletein. Ezentul a tóraolvasás után egy-egy tanuló a szószekekről magyarul is elmondja a heti szakaszt. Kiss Arnold ezzel az érdekes ujitással a tanuló ifjúságot egyrészt a tórával való intenzivebb foglalkozásra, másrészt pedig a nyilvánosság előtti elfogulatlan előadás megszokására akarja nevelni. A tanulók körében már is megindult a nemes versengés: minden ifju igyekszik minél ala-

posabban és szebben a heti szakaszok tartalmát elkészíteni, hogy a hittanár őt találja legmegfelelőbbnek a templom szent nyilvánossága előtt megtartandó szónoklatra...

PRÓBASZÓNOKLATOK A CION-TEMPLOMBAN. Dr. Kecskeméti Lipót főrabbi elhalálozása óta a hitközség vezetősége időnkint gondoskodik arról, hogy a templomba járó közönség néha hit-szónoklatot hallhasson. Így a nyár folyamán az óradeai származású Vajda István rabbijelölt tartott két ízben beszédet. A főünnepek alatt pedig dr. Lányi György tehetséges fiatal rabbi tartott több templomi szónoklatot, mely nagy tetszést aratott ékesszavú nyelvezetével és értékes tartalmával. Mint értesülünk, e hó végén dr. Weisz Pál, a hódmezővásárhelyi hitközség fiatal papja fog bemutatkozni.

Frankl Adolf - énnenu

Bevallom rossz hirlapíró lehetek, temetés előtti borongós hangulatban nem tudok írni, de nem is tudok nemírni Frankl Adolfról, atyai barátomról. Sógorsági viszonyban is voltam vele. Feleségének fivére Tauber Vilmos feleségül bírja néhai nővérem Ullmann Izidorné leányát, Ernát. Szüleink, sőt nagyszüleink baráti kapcsolatban éltek Váradon. Fiatalon elhunyt Alphons bátyám kortársa és iskolatársa volt úgy Váradon, mint a pozsonyi jesiván. Heteken át az én szülői házamban lakott és az én megboldogult bátyám náluk szokott nyaralni Balatonfüreden. Ezenfelül lelki kap-

csolatok fűzték hozzá, mindketten a Váradi Talmudegylet neveltjei voltak.

Ennek értelmében mindig meleg fogadtatásban volt részem, ha felkerestem. Sokat beszélt nekem, sokat tanultam tőle, de sokat mulasztottam, sürűbben kellett volna felkeresnem. Mindég attól tartottam, hogy terhére leszek.

Ha felkerestem, sürűn emlegette, nem múlik el hét, hogy meg ne emlékezzék bátyámról felesége előtt. Én sem fogom elfelejteni az ő emlékét soha. Jiszgadál wejiskadás smé rabó...

Dr. Kenéz-Kurländer Ede

Dr. Schwarcz Benjámín:

FRANKL ADOLF ר"מ אדולף

A magyar zsidóságnak, — mely ez évben annyi kiváló nagy fiát vesztette el — ismét nagy gyászra van: meghalt Frankl Adolf, a magyar orthodoxyának szeretettel és tisztelettel övezett nagy naszija. Még nem volt 50 éves, mikor a még nagy Magyarországnak orthodox kongresszusa, melynek olyan kiválóságok voltak tagjai, mint Schreiber S. B. pozsonyi, Reich Koppel pesti, Fuchs Mór nagyvárad, Teitelbaum Ch. I. L. mármárosszigeti rabbik, egyhangú lelkesedéssel a magyar orthodoxya élére állította. Több, mint 30 esztendő telt el azóta és ezen nagy idő alatt Frankl Adolf tekintélye és népszerűsége folyton növekedett és állandóan gyarapodott, úgy, hogy nemcsak a vezetése alatt álló különböző árnyalatú tábornak osztatlan megbecsülését és feltétlen bizalmát szerezte meg, de megnyerte az egész magyar zsidóságnak megbecsülését is. A megdicsőült nagy férfit 30 éves elnökségével igazolta a Talmudnak örök igazságú bölcs szavait, hogy nem a

hivatal, nem a méltóság teszi naggyá annak viselőjét, hanem e nagy férfiak szereznek megbecsülést az állásnak, melyet betöltenek. Frankl Adolf az elnöki méltóságot gyarapította súlyban és tekintélyben. A nagy tudású és szentéletű rabbik épp úgy követték bölcs tanácsait, mint a hitközségek világi vezetői. Mert Frankl Adolf egyesítette magában mindazokat a szellemi és erkölcsi szépségeket, melyek őt, a nagy körültekintést, mélységes bölcsességet, diplomáciai készséget és egyetemes műveltséget igénylő méltóságra praedestinálták. Róla is elmondhatjuk, amit Isten Jeremiás prófétának mondott: „Már az anyaméhben ismertelek és mielőtt megszülettél, szent feladatok szolgálatára szántalak.“ Családjának tradíciói, a szülői háznak szent hagyományai voltak életpályájának világító fáklyái. Már nagyatyja, R. Löb Mas képviselte Landesberg Áronnal a már akkor nagy és tekintélyes nagyvárad hitközséget az 1868-as kongresszuson, aki

mint a liberálisabb irányzatnak jelöltje, heves választási küzdelem után legyőzte az ottani zsidóság egyik legmarkánsabb és legintranszigenesebb vezéregyéniségét, a nagytekinélyű Kurländer Éliást.

A Jesivának volt neveltje. Váradon kezdte tanulmányait, a nagy Landesbergnek, Hevesi Simonné nagyatyjának, nagyhirű jesiváján. Utána Pozsonyban a K'szév szofernek volt kedvelt tanítványa. Már ifjúkorában elismert lámdon volt. És azóta is folyton tanult. És bár a Jesiva neveltje volt és a Talmud volt szívének szerelme, nagyműveltségű és univerzális tudású férfiú volt. Tökéletesen beszélt németül és franciául, olvasott filozófiai műveket és latin auctorokat és jól ismerte Welhausent és a többi kritikai műveket is. Nem egyszer mondta nekem, hogy az ő igaz és szívből fakadó hitét az ilyen kritikai művek csak megerősítették. Ő nemcsak szívével akarta hinni Istent, hanem elméjével megismerni. Az ő erős és megingathatatlan hite a tudásnak és meggyőződésnek szilárd pilléreire épült. A chaszidizmus tulsó irányát éppoly veszélyesnek tartotta, mint az asszimilációt szolgáló reformot. Ő a vilnai irányzatnak volt lelkes híve, mely a tudást tartotta a zsidóság fennmaradása legerősebb biztosítékának. A tudásnak e rajongó szeretetét a nagyvárad-i sasz-chevrából hozta magával. Hogy mi volt ez a sasz-chevra? Azt csak azok tudják, akik a régi Nagyváradnak feledhetetlenül szép zsidó szellemi életét közről megismerték.

Nagyváradnak számos bész-hámidrosa volt, ahol a város előkelő lámdonjai naponta összegyűltek közös tanulásra. De valamennyi között a sasz-chevra volt a legtekinélyesebb és legelőkelőbb. Ez volt a várad-i szellemi arisztokráciának Nemzeti Kaszinója. Oda csak a mindenki által elismert talmud-tekintélyeket fogadták be. Az élen a nagytekinélyű és szentéletű Kurländer Rafael állott és Ullmann Izidor, az országos híres elnök, aki már 10 esztendeje állott a hitközség élén, de a sasz-chevránál a jegyzőségnél nem tudta többre vinni. Itt csak Bródy Simon (dr. Hevesiné atyja), Dohány Majer, Schön József és a hozzájuk hasonlók

voltak elismert tekintélyek. Az itteni szijjucok, melyeket évenként egyszer tartottak meg, amikor minden tag egy talmud tractatust fejezett be és ugyanakkor megkapta a legközelebbi évre a maga pensumát, olyan nagy események voltak, mint fővárosunkban a Nemzeti Kaszinó Széchenyi lakomái. Zsidó szülőknek legszebb álma az volt, hogy majd egykor az ő gyermeke is tagja lehessen ennek az előkelő közületnek és nem egyszer láttam, hogy zsidó anyák a még bölcsőben játszadozó gyermekeket a sasz-chevra nyitott ajtóhoz vitték, hogy legalább a melódiát már a bölcsőben megtanulják. Frankl Adolf ennek a sasz-chevrának volt a neveltje, aki nemcsak a szülői ház révén került oda, de mint a Kurländer-háznak egyik legkedveltebb tagja is. Kurländer Rafaelnek is volt egy Bumi nevű fia, ezen a néven ismerték Frankl Adolfot is Váradon, ez a két Bumi volt a várad-i zsidóságnak két sokat ígérő reménysége és büszkesége. Az egyik Bumi fiatalon, tragikus módon hunyt el, most elávozott a másik is, miután beváltotta a legszebb reményeket és megvalósította a legmerészebb álmokat is.

Diszed, oh Izrael, magaslataidon elhullva. Legyen emléke áldott.

Nem olvasom

Egy vidéki fogházban történt ez a kis eset. A szigorúságáról híres fogházügyész-nél jelentkezett Raus Hásonó előtt a zsidó foglyok kis küldötsége és azt a kérést terjesztette elő, hogy az ünnepre való tekintettel engedélyezze az ügyész úr összesen négy deci bornak saját költségen való beszerzését, hogy az előírt áldásmondásokat elmondhassák. A szigorú ügyész úr meghallgatta a kérést, azután a szabályzatra való hivatkozással — nem engedélyezte a bor beszerzését. Ugyanaznap délután azonban felkereste a kis város rabbiját, akivel hosszasan beszélgetett. A rabbi megerősítette azt, hogy a borra szükség van az istentiszteletnél. Másnap minden zsidó fogoly cellájába négy deci bort küldött, ingyen, saját kis szőlőjének terméséből. A história teljességéhez tartozik az is hogy, a szigorú fogházügyész úr féléjszakán át tanulmányozta a fegyházi szabályzatot, hogy valamilyen paragrafust találjon, melynek segítségével engedélyezhette a zsidó foglyok kérését.

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Olvasom

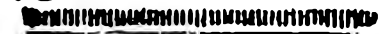
Hivatalos statisztika szerint az utolsó tíz évben munkanélküliség miatt 75.000 vidéki költözött fel Budapestre. Ez a hivatalosan ellenőrzött statisztika. Valóságban mintegy 120.000-re rúg a számuk. Ez a sajnálatos tény magyarázza meg a budapesti szegény zsidók megnövekedését.

Olvasom

Egy berlini nagy könyvkereskedés a napokban vásárolta meg, néhai báró Pöllnitz Károly kamarás könyvtárát, melyben megtalálták a báró emlékkönyvét, tele kora nevezetességeinek emléksoraival. A sok híresség közt Goethe emléksorai is szerepelnek, melyeket a nagy költő Weimarban, 1785. december 6.-án írt az emlékkönyvbe. A beírás a következő: *Omnia praeclara tam difficilia, quam rara sunt.* — Magyarul: Minden kiváló dolog, amilyen nehéz, olyan ritka is. Ez a bölcs mondás nem Goethe-től származik, hanem Spinoza „Ethika”-jából való idézet. Goethe ugyanis abban az időben behatóan foglalkozott Spinoza azon művével és ezért választotta ezt a mondást az emlékkönyv számára...

Olvasom

Washingtonban szobrot állítanak a Lengyelországból származó Salamon Chaim bankárnak, aki az északamerikai függetlenségi harcokban nagy érdemeket szerzett. A szobor Salamont Washingtonnal és Robert Morrissal tárgyalva ábrázolja...

Olvasom

A szegedi nagytemplomban október 6-án gyászistentiszteletet tartottak az aradi vértanúk emlékére. Az ünnepi beszédet dr. Frenkel Jenő rabbi tartotta.

Olvasom

Hollywoodban meghalt harminchat éves korában Irwing Thalberg, a kitűnő filmproducer, Greta Garbo rendezője, a világhírű Norma Shearer filmdiva férje. Thalberg hitű zsidó volt, büszke volt arra, hogy betartja hitének parancsait. Felesége, Norma Shearer is áttért a zsidó hitre, és a házasságukból — melyet „Hollywood legszébb házasságának” neveztek — született két gyermek vallásos nevelésben részesül.

Olvasom

Stuttgartban történt, hogy egy csónak felborult a Neckaron és a csónakban ülő két S. A. fiatalember a vízbe esett. A sébes víz elsodorta őket és a parton állók rémülten nézték a két fiatalember halálküzdelmét. Senki sem mert a roppant sebes folyású vízben segítségükre úszni és a két szerencsétlen már-már végleg elmerült, mikor egy fiatalember utánuk úszott és óriási erőfeszítéssel a partra vonszolta őket. Az egybegyűlt tömeg lelkesen megéljenezte a bátor életmentőt, egy Rath Izidor nevű — zsidó fiatalembert.

Olvasom

Rechávja, Jeruzsálem gyönyörűen kiépült újabb városnegyed lakossága 100 százalékban zsidó. Ott lakik minden jeruzsálemi, akinek neve van, a „haute volée”, a „high life”, a bankigazgatók, a cíóni vezetők, az amerikai rabbinusok, a gyönyörűen felépült cíóni hivatalok. Ez a negyed nem szégyenitené meg a világ bármelyik villavárosát sem.

Az utóbbi időben itt is kezdtek az autók szombatnapokon is közlekedni. De nem volt módban ezt megakadályozni. A nyilvános cigarettázás szombaton általánossá vált. A lakosság nagy részének is szemet szűrt ez a nyilvános chilul sabsesz, de tehetetlenül álltak vele szemben.

Olvason

Hock Jánost elparentálták a napilapok mint tragikus sorsú, tehetséges embert. Igen liberális katolikus pap volt, éppen ezért figyelemre méltó, hogy halálos ágya körül két kikeresztelkedett jeles orvos tevékenykedett, bizonyságául annak az igazságnak, hogy a liberális papok a legjobban térítenek a kitérésre hajlamos zsidó rétegekben.

Olvason

Az osztrák posta vezérigazgatója a zsidó újév alkalmával az Ausztriából Palesztinába küldött üdvözlő táviratokra leszállított tarifát állapított meg. Hasonló intézkedéseket tett a cseh postaminisztérium is, mely a zsidó újévi üdvözlő táviratok díját bel- és külföldi viszonylatban egyaránt mélyen leszállította.

Olvason

Tűzvész pusztította el a Jomkippur előtti éjszakán az altonai zsinagóga frigszekrényét. Tíz értékes tóratekeres lett a lángok martaléka.

Olvason

A bécsi városi iskolaszék rendeletet bocsátott ki, mely szerint a zsidó vallású tanulókat szombaton fel kell menteni az írás, rajzolás és kézimunka alól. Az iskolákban már megfelelő tanrendváltoztatásokat eszközöltek, a bécsi hitközség pedig körlevélben figyelmeztette a zsidó szülőket arra, hogy gyermekeikkel most már fokozott mértékben tartassák meg a szombatot.

Olvason

Néhány hét előtt Rechávjában egy bécsi kávé kávéházat nyitott a Ramban-uccában. Szombaton is nyitva tartott és szépen megtelt a terras cigarettázó és feketekávézó társasággal. A Mazhire-Sabsesz, mihelyt tudomást szerzett erről, kivonult Rechavjába tüntetni a chilul-sabsesz ellen. Semmi egyebet nem tettek, csak kiabáltak: „Sabsesz, Sabsesz“. A kávé rendőroket hivatott, kik a közöniséget egy-kettőre széjjelkergették és letartóztattak egy 17 éves ifjút és egy 11 éves gyermeket, akiket autón vittek a rendőrség pincéjébe, ahonnan őket 9 órakor este jótállás mellett kibocsátották.

A kávéház előtti tér meg volt rakva fegyveres rendőrökkel. (Hol voltak ezek, mikor Jaffában embereket öltek?) Akik erdőket felgyujtanak, emberekre bombákat dobnak, azokat a rendőrség nem látja, csak kutatja a gyilkosokat. Az eddig 70-nél több megölt egyén gyilkosai közül egyet sikerült elfogni és itt sikerült egy 11 és 17 éves ifjút lefűlenni, akiknek mikor az autóbuszban dulakodtak és lármáztak, hogy „sabsesz“ van, megszorította a rendőr a torkukat, hogy ne hallják a kiabálást. Nem Nürnbergben történt ez, hanem Erecz-Jiszroélban, a zsidó nemzeti otthon fővárosában. Akik a sztrájkot szitják, azoknak nem történik semmi bajuk. Ugy látszik, a palesztinai rendőrségnek csak 11 és 17 éves ifjúkkal szemben van virtusuk.

Ez a tüntetés megisméltődött három szombaton át. Amram Blaut, aki a kávést kereste, hogy felelősségre vonja és kérje, hogy szüntesse be ezt a hallatlan botrányt, letartóztatták, de jótállás mellett szabadon bocsátották nyomban.

A Chevra Kadisa választási mozgalmái

A terézvárosi zsidóság gyűlése

Az *Aréna uti templomkörzet* kulturter-
mében f. hó 4-én vasárnap hatalmas tömeg
gyűlt össze a Chevra Kadisa választásával
kapcsolatos értekezleten. Az előzetes han-
gulatból már tiszta kép alakult ki arra
nézve, hogy a hittestvérek nagy tömege a
régii vezetőséget óhajlja újból megválasz-
tani.

Az ülést *Horváth Miksa* kormányfőtaná-
csos körzeti elnök lelkes buzdító szavakkal
nyitotta meg és fejegetéseit több ízben
nagy taps kísérte. Az elnöki megnyitó után
Rosenák Miksa előljáró mondotta el nagy-
hatásu beszédét melyben kiemelte a jelen-
legi elnökség és előljáróság nagy érdemeit
és a régi tradícióhoz való hűségét. Utána
Beck Jenő a Chevra Kadisa előljárója su-
lyos szavakkal ítélte el az okvetetlenkedők
kis seregét és rámutatott mindazon nagy-
szabásu munkálatokra, melyeket a Chevra
Kadisa jelenlegi vezetősége fogatosított.
Dr. Ernst Ernő, a kulturtásaság elnöke
rendkívül szellemes hasonlatokkal támasztotta
a tülekedő csoportnak munkáját.

Ezután *Lunzer Pál*, a Chevra Kadisa he-
lyettes elnöke kért szót, aki az elhangzott
beszédekkel foglalkozván, száraz tényeke-
sorolt fel arranézve, hogy a Chevra Kadisa
vezetősége a kommunizmus óta mit pro-
dukált, de kifejezetten tartozkodott — mint
mondja, — hogy agitációs beszédet tartson,
mert a Chevra Kadisa működése olyan ma-
gas piedesztálon áll, hogy azt csipkedések-
kel, apró tüszurásokkal nem lehet megza-
varni.

Utána *Földes István dr.* kéri szót, aki
gyönyörűen felépített beszédében — amely-
ben a Chevra Kadisa eddigi működését sa-
ját tapasztalatai alapján bírálta — hívta fel
a hittestvéreket a Kramer Miksának és
munkatársainak újból való megválasztására.
Utána közkívánatra Nagy Andor előljáró
beszélt, aki az ő megszokott nagyszerű
humorával, kitűnő hasonlataival megnevet-
tette a közönséget és felkérte a tagokat,
hogy minél nagyobb számban jelenjenek

meg a választás alkalmával az urnánál.

Végül *Horváth Miksa* elnök ismételt
nyomatékosan figyelmezteti és felkéri a
hittestvéreket barátaik és ismrőseik útján,
hogy járuljanak hozzá, hogy a zsidóság e
legrégebb intézménye tovább fejlődve virul-
jon és ez csak az esetben látja biztosított-
nak, ha a jelenlegi vezetőség kezeibe tesz-
szük le a további munkát.

Nagygyűlés Zuglóban

A kerület lelkes zsidó közönsége zsu-
folásig megtöltötte a nagy termet. Ott láttuk
a Chevra Kadisa évtizedes lelkes tagjait és
a zuglói imaegyesület összes számottevő té-
nyezőit! A vendégek sorában jelen voltak
dr. Steiner Gyula főorvos, *Schwarcz Vik-
tor*, *dr. Somogyi* főorvos, *Wertheimer Lá-
jos*, *Bokor* főtanácsos, *Szoffer* főgondnok,
Fischhof Béla, hitközségi és Chevra Kadisa
főtisztviselők és képviselőtestületi tagok. Az
emelvényen helyetfoglaltak *Vértes Emil* hit-
községi előljáró, *dr. Kerekes Ödön* egészség-
ügyi főtanácsos, *Bánó Dezső* Chevra Kadisa
előljáró, *dr. Láczer Dénes* főtisztelendő.

Mezőfi Vilmos a körzet elnöke nyitotta
meg a nagygyűlést és üdvözölte a megjelent
vendégeket. Hangulatos megnyitó szavai
után *Vértes Emil* előljáró szólalt fel és a
jelenlevők állandó lelkes helyeslése, tapsa
és éljenzése mellett meggyőző érvekkel tá-
mogatta ama felhívását, hogy a most, e hó
18-án bekövetkező Chevra Kadisa-választá-
sokon minden Chevra tagnak *Krámer Mik-
sára* és érdemes előljáró társaira kell adnia
szavazatát. Gyönyörű szavai után *Bánó
Dezső* Chevra Kadisa előljáró a tőle meg-
szokott hévvel számolt be a Chevra Kadisa
nemes munkájáról és mutatott rá arra,
hogy a törpe ellenzék vádjai nem valók,
mert a Chevra Kadisa minden igaz, becsü-
letes, jó zsidó támogatására és szeretetére
érdemes. Magasztalta *Mezőfi Vilmos* harcát
a zsidóságért és dicsérő szavakkal emléke-
zett meg *Vértes Emilnek*, a hitközség érde-
mes előljárójának nagy érdemeiről.

Közkívánatra felszólalt *dr. Kerekes Ödön*
egészségügyi főtanácsos, akit a zuglói zsidók
már régen szívükbe fogadtak. Gyönyörű
hasonlatokkal tarkított szép beszédében
ugyancsak hitet tett a Chevra Kadisa régi
vezetősége, régi képviselőtestülete mellett és
a szavai nyomán felhangzott helyeslés igá-
zolta, hogy a XIV. kerületben egyetlen egy
Chevra Kadisa tag sem akad majd, aki nem

Krámer Miksara és hűséges munkatársaira adja szavazatát október 18-án.

Dr. Láczer Dénes, a zuglói imaház ékeszóló papja Isten áldását kérte a Chevra Kadisára s mindazokra, akik a zsidóságnak ezt a szent bástyáját szeretettel és pártfogással veszik körül. Végül Berkovics Béla mérnök körzeti h. előljáró, a zuglói zsidók bizalmát és szeretetét tolmácsolja a Chevra Kadisa mostani vezetői iránt.

Tomboló lelkesedés mellett rekesztette be a nagygyűlést Mezőfi Vilmos elnök, a magyar haza, a zsidóság szent vallása iránti szárnyaló fogadalommal.

A Bethlen-téri templomkörzet gyűlése

A Hitközségi Párt a Pesti Chevra Kadisa közlegő képviselőtestületi választása alkalmából a VII. kerületi Bethlentéri templomkörzet nagytermében hétfőn este körzeti taggyűlést tartott. Az elnöki emelvényen foglaltak helyet Elek Artur, a Bethlen-téri templomkörzet elnöke, Lédermann Mór és Vértes Emil hitközségi előljárók, Lunczer Pál és Bánó Dezső Chevra előljárók, továbbá dr. Kerekes Ödön, a körzet helyettes elnöke.

Az ülést Elek Artur szavai nyitották meg. Arra buzdította a megjelenteket, bizonyítsák be ragaszkodásukat és megbecsülésüket a Chevra jelenlegi vezetősége — és szeretetüket a Chevra jelenlegi elnöke iránt azzal, hogy kivétel nélkül megjelennek a választásokon és leadják szavazatukat a mostani elnökségre. Bevezető szavai után szólásra kérte fel Vértes Emil előljárót, ki a következőket mondta:

— Sajnos, a Chevra kebelén belül akadt egy olyan férfiú, akit a vezetőség előlegezett bizalma a kormányzatba hívott meg és ez a férfiú egy szép napon úgy érezte, hogy őt nagyobb pozíció illet meg és kávéházi különszobákban agitálva igyekezett megfurni saját kormányzatának hajóját: Az ilyen eljárás a világi élet politikai etikájának is homlok-egyenest ellentmond. Mi ahhoz vagyunk szokva, hogy mindenki férfiasan megmondja a maga véleményét és ha egy testületben nézeteltérések merülnek fel, azokat a tagok egymás között intézik el, de arra még a Szentegylet történetében nem volt példa, hogy a vezetőség kebelében támadt volna a széthúzásnak és pártoskodásnak csirája.

A választás két hét múlva lesz. Ott minden Chevra tagnak alkalma lesz legszentebb felekezeti alkotmányos jogával élve, meghozni ítéletét az ilyen eljárás fö-

lött és megadni a méltó választ a támadásra. Egyben pedig bizonyítékát adhatjuk annak is, hogy milyen szeretettel vesszük körül azt a vezetőséget, amely éjt napallá téve fáradozik a zsidó közösség érdekében.

Nem vagyok hive a személyi kultusznak, de igazán meg kell hajtanunk az elismerés zászlaját a Chevra örökifju agastyán elnöke, Kramer Miksa előtt. (Nagy éljenzés, taps). Ilyen példát kevesen mutattak nekünk a fáradhatatlan és önzetlen közéleti munkáról. Tiszteletet parancsoló az a munka, amelyet a Chevra ügyésze és igazgatója: dr. Endrei Henrik (nagy taps) az egész pesti zsidóság érdekében kifejt. Nincs az a nap, a mi szent szombatunkat kivéve, amikor a Chevra tiszteletreméltó elnöke, körülvéve Lunzer Pál és Bánó Dezső előljárókkal, a Chevra hivatalában meg nem jelennek és nem próbálkoznék meg a könnyek felszárításával és végnélküli jószág gyakorlásával.

Rendkívüli hatással beszéltek még: Lunzer Pál, Kerekes Ödön, dr. Bánó Dezső, dr. Rott László, Reichenberg Jakab, Kertész Zoltán, és Simonyi Albert.

A lipótvárosi nagygyűlés

A Pesti Chevra Kadisa választásaival kapcsolatban egybehívott gyűlésen Komját Ernő, a Csáki-uccai templomkörzet elnöke elnökölt, mellette foglaltak helyei a Pesti Izr. Hitközség részéről Nagy Andor és dr. Rosenák Miksa előljárók, a Pesti Chevra Kadisa részéről Lunzer Pál és Bánó Dezső előljárók.

Komját Ernő

megnyitó szavaiban büszkeséggel állapította meg, hogy a Lipótvárosi zsidóság, az ő templomkörzetének zsidósága mily nagy érdeklődést mutat a Chevra ügyei iránt is, amit azzal bizonyított be, hogy a taggyűlésen impozáns számban jelentek meg. Azok a méltatlan támadások, — ugymond — amelyek a chevra elnökét és hű munkatársait érték, komolytalanok, mert mindenki tudja hogy a Chevra elnökét és hű munkatársait érték, ményeket éri el, és megtiszteltetés a részünkre, ha módunk van újból őket megválasztani. Az V. kerületi zsidóság nevében szeretetünket és ragaszkodásunkat tolmácsolom, adja az Isten, hogy Krámer Miksa és munkatársai még sokáig viselhessék azt a tisztséget, amit a pesti zsidóság rájuk bízott.

Dr. Gál Jenő

Hosáno Rabó ünnepén, a mai virrasztó estén arra kell gondolnunk, hogy a mi egész

zsidó életünk nem egyéb, mint virrasztás és örökös a zsidó egység és békeség fölött.

Amkor én először hírül vettem, hogy a Chevrában oly mozgalom indul meg, amelynek személyes háttéré van, mert ha volt idő a magyar zsidóság életében, amikor kifelé meg kell mutatni a zsidóság harmonikus egységét, az a jelenlegi idő és bünt követnek el azok, kik személyi érdekből, egyéni hiúságból ezt az egységet megbontani akarják. Mit szóljanak az ellenségeink, ha azt látják, hogy a zsidó életből kiveszőben van a magasabbrendű harmonia és mit szóljanak azok, akik csak örülnek annak, ha a zsidók egymás közt valamilyen tekintetben eltérnek attól a véleményegységtől, amely bennünket hitéletünktől kezdve egészen a zsidó társadalombeforrásáig nehéz és nagy időkben mindig vezetett. Aki a zsidó szellemet nemcsak érti, de érzi is, tudja, hogy az egységre és az Egyistenre alapított nagyszerű gondolat a legválságosabb időkben is mindig kíségetett bennünket. Azok, akik ezt az egységet és ezt a gondolatot aláásni igyekeznek, akik kortéziát akarnak bevinni a Chevra Kadisa szent berkeibe, azok elárulják a zsidóságot és elárulnak bennünket, akik egyetértésre és békére törekszünk.

Akik sorainkat meg akarják bontani és alacsonyrendű kortestanyává akarják lezülleszteni a Chevra szent falait, ahová eddig csak az imádság és fohász tört utat, azok a mi soraink megbontásával önmagukat bélyegezik meg, mert azok nem a Szentírás és nem a mózesi tan szellemében cselekszenek. És akik az első nagy tanítót nem követik, azok nem a Tóra gyermekei, mert a Tóra gyermekei csak azok lehetnek, akik kötelességüket úgy teljesítik, hogy ezáltal mások becsületét nem sértik. Mert azok, akik más becsületének csak egy szemernyi részét akarják elvenni, azok megcsúfolják az örök erkölcsi törvényt és aki meg akarja csúfolni egy öreg embernek érdemeiben gazdag múltját, az bennünket is megsért.

Nem lehet a sáros közéletnek alacsonyrendű hullámaiból bebocsátani a Chevra Kadisa szentélyébe. Ez lebegjen szemünk előtt és amikor ezekre a kiválóságokra leadjuk bizalmunk jelét szavazatunkat és Isten áldását kérjük rájuk, egyuttal igazoljuk azt is, hogy hálásak vagyunk a Szentegyet felvirágoztatásáért.

Dr. Burger Dénes

volt a következő szónok, aki hangsúlyozta, hogy bár minden közületben szükség van a kritikára, azonban csak az objektív kritika az, amelynek hatása jótékonyan mutatkozik. Elitéli az olyan akarnokok kezdeményezését, akik egy-két turbulens elem szavazatával akarnak eredményt elérni olyan köztisztelet-

ben álló és érdemdús férfiakkal szemben, mint Kramer Miksa, előljárótársai és a Chevra kiváló igazgaója: dr. Endrei.

Szervilizmus volna a Chevra vezetőinek személyi kultusza — mondotta — de ez felesleges is, mert mindennél ékesszólóbban beszélnek maguk az intézmények. Nincs tehát itt szükség lelkesítésre, amint nincsen szükség pártokra sem, mert itt csak egyetlen párt létezhetik, amelyben a pesti zsidó hitközség polgárai tömörülnek, — hiszen Önök is szépszámu megjelenésükkel hitet tettek amellet, hogy változtatásra itt nincs szükség. Azokra fogunk szavazni, akik a Szentegyet ügyét szívükön viselték eddig is!

Dr. Rosenák Miksa:

Az az igazi önzetlen munka — folytatta, amelyért nem várunk és nem kaphatunk köszönetet és elismerést, hiszen a halott nem tudja megköszönni, amit érte tettek. Ilyen önzetlen a Chevra mostani vezetőségének a munkája is, ezért mindenki érzi szívében, hogy csak a legnagyobb elismerés és hála illetheti meg őket. Tulajdonképpen röstelli az ember, hogy a Chevra választással kapcsolatban gyűlést kell összehívni, hiszen 40 éve, amióta tagja vagyok a Chevrának, nem fordult még elő, hogy választási kortéziis folyt volna. Aki megindította ezt a mozgalmat, azt idejében figyelmeztették barátai, hogy meddő próbálkozás amit csinál, hiszen a Chevra mostani vezetőségével mindenki meg van elégedve és a tárgyi körülmények is csak őket igazolják. Nem kell másra hivatkozni, mint arra, hogy ha külföldi zsidó jön Pestre és érdeklődik a pes'i zsidóság intézményei iránt, a Chevra Kadisa intézményeivel büszkélkedünk; ilyen intézmények nincsenek máshol a világon, de ilyen Chevra sincs még egy a világon!

Ezekiel próféta mondotta: „állandó embereket, megbízható embereket válasszatok, akik arra valók, hogy az élet elesettjeiről gondoskodjanak.” Ezek az állandó, megbízható emberek eddig is vezették a Chevrát és arra kérem Önöket méltóztassanak mellettük szeretettel kitartani! (Nagy taps.)

Dr. Spitzer József

volt a következő felszólaló, aki szavaiban leszögezte, hogy a Chevra Kadisánál ma éppolyan testvéri szellem uralkodik, mint évtizedekkel ezelőtt.

— A főváros azt akarja megvalósítani, — mondotta — hogy a szegények eltűnjenek az uccáról és maga a főváros keresse fel őket és részesítse segélyben. Amit a főváros meg akar valósítani, azt a Chevra Kadisa évtizedek ezelőtt eredménnyel már megvalósította.

Azt hiszem, mindnyájan csatlakozunk ahhoz, amit az elnök ur mondott. hogy

az V. kerület zsidósága szívvel-lélekkel támogatja a Chevra mostani vezetőségét és arra kérem Önöket, a támogatás abban is nyilvánuljon meg, hogy tömeges szavazatainkkal elismerésünket nyilvánítjuk. (Helyeslés és taps.)

Lunzer Pál előljáró

azt fejtegette, hogy bár a többször említett mozgalom a „hagyományhű” nevet sajátította ki a maga részére, a pártnak épen annyi köze van a „hagyományhoz”, mint a „hűség”-hez. Ennek bizonyítására felolvasta a Pesti Chevra Kadisa 1936. január 20-i előljárósági ülésről felvett jegyzőkönyvet, amely szerint a Chevra elnökének felszólítására az a férfi, aki az egész ellenzékieskedő mozgalmat megindította, kijelentette, hogy sem a Chevra vezetősége, sem a vezetés mostani módja ellen kifogása nincs, azzal a legteljesebb mértékben egyetért és amíg az előljáróságban helyet foglal, addig illetéktelen fórumok előtt nem is fog a Chevra belügyeivel foglalkozni. Ezt a jegyzőkönyvet az illető aláírta, tehát nem szükséges bővebb kommentár ahhoz, hogy meddig terjed a „hűség”.

— Én, mint a Chevra előljárója, nem kívánok agitációs beszédet tartani, csak azt mondhatom nyugodt lélekkel, hálát és elismerést senkitől nem várunk, de merem állítani, hogy gáncs sem illethet meg bennünket. Azt kérem Önöktől, hogy ha bizalommal viseltetnek a mai vezetőséggel szemben, amely bizalomról a szónokok szavai tettek tanuságot, úgy manifesztálják ezt azzal, hogy minél számosabban jelenjenek meg az urnáknál és adják le szavazatukat.

Dr. Kahan Nison

— A Pesti Chevra Kadisa mai vezetőségéhez semmi gáncs nem fér — jelentette ki — évtizedek óta részveszek a Chevra ülésein és még egyetlenegyszer sem hangzott el komoly kifogás.

Bánó Dezső

Chevra előljáró tartott azután beszédet, amelyben köszönetet mondott a Chevra vezetősége iránt tanusított bizalomért úgy a maga és előljárótársai, mint közszeretben álló elnöke nevében.

— Mindenki tudja, milyen munkát fejt ki a mi szeretett elnökünk, Kramer, nem is azért hangoztatom ezt, mintha Önök nem tudnák, de úgy érzem, hogy ez gyermeki kötelességünk vele szemben, aki atyailag gondoskodik arról, hogy munkatársai teljes mértékben átvegyék azt a magasztos szellemet, mely-

ben ő vezeti a Szentegyletet. Ha nem is térek rá egyenként azokra a körülményekre, hogy mi mindent csidál a Chevra, de megemlítem, hogy az Aggokházában, ahol kétszáznál több hittestvérünk ellátásáról gondoskodunk, néha sikerül testvéreink életét gyógyíthatatlan betegségük dacára is tizenöt-husz évvel meghosszabbítanunk. Ez a mi legnagyobb örömünk és elismerésünk, ami sokszorosan kárpótol bennünket a méltatlan helyről jövő támadásokért. Az Önök bizalmával az eddigi uton kívánunk tovább haladni és ha lehet, még többet cselekedni, mint eddig tettük. Arra kérem Önöket, hogy a hátralévő 14 nap alatt szervezzék meg a hittestvéreket a szavazáshoz, nem azért, mint ha egy pillanatig is kétséges volna a többség, de nagyon szép volna az egész zsidóság szempontjából is, ha minél többen jelennének meg az urnáknál és dokumentálnák azt a szolidaritást, ami a pesti zsidóságban él.

Ezután a Pesti Izraelita Hitközség népszerű előljárója, a Hitközségi Párt ügyvezető elnöke

Nagy Andor

mondott néhány közvetlen szót a hallgatóságához. Vázolta a Hitközségi Párt szerepét a Chevra választással kapcsolatban. Megemlítette, hogy a Hitközsége párt minden alkalommal sorompóba áll akkor, ha valamelyik nemes zsidó intézmény ügyéről van szó.

A Páva-uccai körzet taggyűlése

A Ferencváros zsidósága a Páva uccai templom nagytermében tartott hétfőn este taggyűlést, ahol a nagyszámú érdeklődő közönség körében megjelent dr. Bródy Ernő a kerület országgyűlési képviselője, továbbá a Hitközségi Párt közszeretnek örvendő ügyvezető elnöke Nagy Andor előljáró, Bánó Dezső Chevra előljáró, Wertheimer Lajos, dr. Epstein Manó a körzet elnökhelyettese. A taggyűlésen a körzet népszerű örökös díszelnöke, Zahler Emil dr. elnökölt, aki a taggyűlést a következő szavakkal nyitotta meg:

A Ferencvárosi zsidóságtól évtizedek óta megszoktuk, hogy ha valami igaz ügyről van szó, az első hívó szóra megjelennek és támogatják az igaz ügyet. A mostani alkalommal is örömmel álla-

pítom meg kedves Hittestvéreim, hogy nem csalódtam Bennetek és örülök, hogy megjelenéstekekkel dokumentáljátok azt a meleg szeretetet, amellyel mindnyájan viseltetünk Szentegyletünk iránt.

DR. BRÓDY ERNŐ

Tisztelt Barátaim! Én megmondom őszintén, nem szívesen veszek részt olyan választási harcban, amely a Chevrával kapcsolatos. Politikai helyzetemnél fogva harcos ember vagyok ugyan, de a zsidóság körében nem szeretem a harcot.

Mi zsidók, igenis tartsunk össze és épen most a verekedések, leselkedések és acsarkodások között mutassuk meg, hogy egyek és egységesek vagyunk, hogy az erkölcsben, becsületben nem taníthat bennünket senki sem, mi is Isten képére formált emberek vagyunk, jogunk van élni és boldogulni!

Örülök, hogy alkalmam volt a Ferencváros zsidó polgársága előtt ezeket az eszméket kifejtteni. Szívvel-lélekkel, elvi és személyi alapon ott állunk a Chevra mellett, követeljük, hogy megmaradjon az az előljáróság, amely eddig is vezette az ügyeket és október 18-án hitet fogunk tenni igaz magyar zsidó hazafiságunkról!

BÁNÓ DEZSŐ

Örömet fejezte ki afölött, hogy a Ferencváros zsidósága előtt módjában áll ismertetni a Chevra működését és ezáltal még szorosabbra fűzni azokat a szálakat, amelyek ezt a körzetet és a Chevrát összekapcsolják. Méltatta a 84 éves Krámer Miksa érdemeit, valamint azt az áldozatkészséget, amellyel Stern Samu a Pesti Izraelita Hitközség elnöke a Chevra mellé állott, amiért nekik csak hálás köszönettel tartozik az egész zsidóság.

Örömmel kell megállapítanom, hogy ez az affér idézte elő, hogy végre 140 év után nyíltan lehet a nagyközönség előtt beszélni a Chevráról. Jól esik nekünk, hogy az emberek törődnek a Chevrával, szeretik, féltő gonddal veszik körül a Szentegyletet.

Nem kell Önök előtt részletesen ki-

fejtenem, mit csinált a Chevra; mindnyájan nagyon jól tudják. Hogy mit fog csinálni a jövőben: Az Önök segítségével meg fog tenni mindent, amire a zsidóságnak szüksége van. Ha mód adatik rá, szeretnénk továbbra is úgy dolgozni, hogy intézményeinkben minél több szegény, elaggott és beteg hittestvérünk találhasson helyet és minél több boldog arc mosolya legyen munkánk jutalma.

Ha a mostani vezetőség dolgozhatik tovább a mi kitűnő elnökünk mellett, akkor remélem, hogy majd ha még egyszer alkalom adódik beszámolóra, még szebb dolgokról emlékezhetünk meg. Boldogok leszünk, ha a Chevra tagjai közül minél többen eljönnek az urnákhoz és ezzel is dokumentálják amúgy is fennálló szeretetüket, leadják szavazatukat, amivel igazolni fogják, hogy a régi vezetőség munkája helyes volt.

NAGY ANDOR

Anekdotákkal fűszerezett beszédét a közönség nagy tetszéssel fogadta. Szellemes hasonlatokkal mutatott rá arra, hogy a taggyűlések megtartására milyen nagy szükség van.

Amidőn a Pesti Chevra Kadisa megválasztja magisztrátusát — mondotta — azt a vezetőséget akarjuk továbbra is az

TIVOLI FILMSZÍNHÁZ

TELEFON 123 - 049

VI. NAGYMEZŐ-U. 8

Csütörtöktől, október 15-től

HANSI KNOTECK — VIKTOR STAAL

MEGVÁLTÓ SZERELEM

Egy menyegző után csalódott asszony szenvedése és megváltása két poklon keresztül

Balla Lici, Halmoy Tibor, Herczeg Jenő és Dénes György Magyar bohózat

JAJ DE JÓ SZERETNI

HIRADÓ

A folytatólagos előadások kezdete köznap: fél 4 órától, vasár- és ünnepnap fél 2 órától tolytatólag

Az első előadás mérsékelt helyárákkal

Jegyelővétel egy órával az előadás megkezdése előtt, vasár- és ünnepnap pénztárnyitás d. e. 11 órakor

élen látni, amely eddig oly becsületesen végezte munkáját. Nincs is kétségünk afelől, hogy a választásokon ne aratna fényes diadalt a Hitközségi Párt, de ennek a választásnak vissza kell tükrözni azt a szeretetet és lelkes odaadást, amelyet az egész fővárosi zsidóság a Szentegylet iránt érez. Mutassuk meg, hogy szent, nemes célért tudunk lelkesedni és cselekedni.

Weisz Mór, a Páva uccai templomkörzetének előljárójának felszólalása után dr. Zahler Emil elnök felhívást intézett híveihez, hogy a vasárnapi választáson a ferencvárosi zsidók mutassák meg ragaszkodásukat és hűségüket, majd az ülést berekesztette.

Chevra-vacsora a Goldmark teremben

amelyen a pesti zsidóság elitje megjelent és biztosította a vacsora fényét. Résztvett a vacsorán a Pesti Izraelita Hitközség és a Pesti Chevra Kadisa előljárósága Stern Samu és Kramer Miksa elnökökkel az élén. Ott láttuk Dr. Glücksthal Samu, dr. Dési Géza, Nagy Andor, dr. Fábián Béla, dr. Rosenák Miksa, Vértes Emil, Molnár Gyula, dr. Zahler Emil, hitközségi előljárókat, dr. Groszmann Zsigmond rabbitkat, dr. Bródy Ernő, Eppler Sándor, dr. Csergő Hugó, továbbá Lunzer Pál, Bánó Dezső, Fischmann Gyula, Beck Jenő és dr. Endrei S. Henrik Chevra igazgatót és a pesti zsidó közélet számos előkelőségét.

A baráti hangulatban lefolyt vacsora után felszólalt Nagy Andor, Vértes Emil és Bánó Dezső. Majd felszólalt

Kramer Miksa

— Engedjék meg, hogy hálás köszönetemet fejezzem ki a mi kedves és szeretett hitközségi elnökünknek, köszönetet mondjak az én kedves Nagy Andor barátomnak, a szíves közreműködésért, amellyel lehetővé tették, hogy ezen a jólsikerült vacsorán ma összejöttünk; megköszönöm nekik a Chevra választásokkal kapcsolatban tanúsított felbecsülhetetlen segítségüket és támogatásukat. Megköszönöm továbbá az elhangzott elismerő szavakat, hiszen tisztességes, becsületes, odaadó munkáért mindig jól esik az elismerés, különösen ma,

amikor előfordul, hogy száznegyvennyolc év után a Chevránál sajnos felütötte fejét a pártoskodás szelleme. Fájdalom, megmutatkozik, mire képes az emberi hiuság és gyarlóság! Mindnyájan tudjuk, hogyan keletkezett az u. n. „hagyományhű“ párt, azt kijelenthetem ezzel kapcsolatban, hogy ez nem ártott a Chevrának, mert sokan, nagyon sokan e mozgalom által ismerték meg a Chevrát és annak működését. Én ezzel a mozgalommal a magam részéről nem akarok tovább foglalkozni. (Közbeszólások: nem is érdemes!)

A legutóbbi közgyűlésen beszámoltam az elmúlt ötéves ciklus alatt kifejtett munkálkodásunkról. Elmondtam, hogy a kommün óta mit végzett a Chevra, elmondtam, hogy a Chevra romokból épült újjá, elmondtam tisztelt uraim, mit csináltunk a szeretetházban, és az aggók házában. Beszámoltam arról is, milyen munkát végeztünk a temetőben is. Ne haragudjanak azért, hogy itt most a jövőre nézve programot nem adok, de azért hiszem, elég, ha azt mondom, hogy mint a múltban, úgy a jövőben becsületesen, tisztességesen, odaadó szeretettel és önzetlenül fogunk dolgozni a felekezeti boldogulására, Chevránk üdvére és a szenvedő emberiség javára! (Hosszantartó ünneplés).

Stern Samu

hitközségi elnök mondott ezután nagyszabású és nagyhatású beszédet.

— Mélyen tisztelt Uraim! Nekem tulajdonképpen meg kellene köszönnöm azokat a szép szavakat, amelyekkel engem illettek, de amelyek engem meg nem illettek. Miután azonban Chevra választási vacsorán vagyunk, nem pedig hitközségi vacsorán, csak ennyit tudok mondani: köszönöm.

— Amikor mi azt láttuk, hogy egy kised csoport felütötte a fejét, odaálltunk igen tisztelt barátaimmal a Chevra mellé. Ez természetes! Eszembe jut erről az ellenzéki csoportról az a választási anekdota, amely Polónyi Gézáról akként szól, hogy amikor programbeszéde alkalmával mindenki éljenezte, csak Mózes vendéglős ab-

cugolt, Polónyi magához hívatta Mózeszt, aki kérdésére így felelt: „Ha én nem abugoltam volna, nem is tudná, hogy a világon vagyok”. Körülbelül ez jut eszembe, amikor ezek a tisztelt urak ellenzékieskednek. Igazuk volt akkor, amikor összeálltak akár hagyományhű, akár nem hagyományhű pártban. Ha nem álltak volna össze pártban, senki sem vette volna észre őket. Így pedig velük foglalkoznak mindenütt, de hogy milyen módon és hogy akciójuk milyen eredményt fog elérni, az persze más lapra tartozik.

— Ők azt mondják nyilatkozatukban, hogy nem jönnek el hozzám kézcsókra. Nem is kell nekik eljönni. Annak sem kell eljönni hozzám, aki engem megbánt, ők pedig nem is bántottak meg engem és én sem őket. Mert az nem tekinthető megbántásnak, ha kellő értékére szállítottam le az ő próbálkozásukat, de ezt kötelességemnek éreztem. Bármennyire visszatekintek az elmúlt évekre, nem találkozom nevükkel ott, ahol zsidó célokért áldozni kellett, zsidó érdekekért dolgozni kellett, amikor arról volt szó, hogy adják oda munkájukat, fáradságukat, ezeknek az uraknak neveit nem láttam. Nem láttam azok nevét, akik most előállanak és még meg akarják mutatni, hogy kell a Chevrát vezetni. Ezekről a tisztelt urakról már egy értekezlet alkalmával elmondottam a nézetemet és most csak arra kívánok még utalni, hogy ha ők azzal akarnak maguknak reklámot csinálni, hogy azt állítják: azért álltam a Chevra mellé, mert be akarjuk kebelezni a Chevrát, nagyon tévednek! Ilyen csak kiskaliberű emberek agyában születhetik meg. Ez nem volt soha eszünkben, nem is fog eszünkbe jutni soha, van nekünk a Chevra nélkül is elég dolgunk és gondunk. Végezze a Chevra a maga munkáját, mi ott vagyunk mellette mindaddig, amíg abban a szellemben vezetik a Chevrát, mint ahogyan most vezetik.

— Amikor azt mondják az én igen tisztelt barátaim: menjünk el szavazni: el is fogunk menni. De megütötte fületem Nagy Andor barátomnak az a kijelentése, hogy a halottnak is van joga! Igenis, ennél a választásnál a halottak is fognak szavazni.

Nagyszerencsében részesülhet

ha nálunk vesz részt az

osztálysorsjátékban

Főnyeremény szerencsés esetben

700.000 pengő

Minden második sorsjegy nyer.

Rendeljen tehát mielőbb sorsjegyet.

Weiss Béla és Társa

bankház főelőrúsitóknál

Budapest, VII., Wesselényi-u. 18

Sorsjegyek árai osztályonként

Egész **28 p.**, fél **14 p.**, negyed **7 p.**

Húzás október 17-én és 20-án.

Telefon: 1-423-88.

SZOMBATON ZÁRVA.

Azoknak a halottaknak emléke, akiket a Chevra életükben segített, akik itt hagytak özvegyet és árvákat, szegényeket és betegeket a Chevra jótékonyására utalva. Szavazni fognak azok a nincstelenek, akiknek nincs szavazati joguk, de ezek ott fognak állani lelkükkel a Chevra mellett, amely egyedüli gyámolítójuk. Szavazni fognak az aggok házában lakók, akik mindennap imádkoznak azokért, akik életük utolsó éveit bearanyozzák, azokért akik a nyugalmat és békét biztosítják részükre, amikor mi itt a világ zajában a békétlenség és nyugtalanság idejét éljük. Szavazni fognak azok a gyógyíthatatlan betegek, akik ha most nem volnának a szeretetkórházban és nem élvezhetnék kitűnő orvosaink kezelését, most odahaza szenvednének és sorvadnának.

— Ezek fognak szavazni, mert ha mindenki, akinek szavazati joga van, ezekre

gondol és nem azt fogja nézni, hogy van-e ellenzék vagy nincs, hanem azt, hogy ezek az emberek mit kaptak a múltban és mit fognak kapni a jövőben, akkor mindenki ott fog állni és szavazni, hogy kimutassa elismerését, hűségét, tiszteletét és köszönetét a Chevra iránt!

A beszédet a közönség tüntető ovációval fogadta, majd a vacsora emelkedett hangulatban véget ért.

Capzárta

Október 14-én esti 7 órakor volt a Chevra választást megelőző utolsó gyűlés. Még csak törpe ellenzék sincs, úgy, hogy ezen összejövetelek már rég elvesztették agitációs jellegüket. Ezen gyűlések Chevra - propagandát képeztek, méltatták a Chevra-intézmény szent jellegét és fenkölt eszményét. Az első szónok Glücksthal Samu felsőházi tag volt, aki beretvaéles logikával felépített hatalmas beszédében rámutatott a mai vezetőség kiváló munkájára és az elért nagy sikerekre. Oda konkludált, hogy a testvérek minél nagyobb számban jelenjenek meg az urnánál és tegyenek tanúságot a mai vezetőség iránti bizalomról. Aposztrofálta Kramer Miksa elnököt, dr. Endrei Henrik igazgatót, és az előljáróság tagjait; Lunzer Pált, Eismán Gyulát, Beck Jenőt, és Bánó Dezsőt.

Dési Géza, szellemes, egyéni és bájos beszédben fejtegette, hogy a kegyelet milyen fontos szerepet játszik a zsidó felekezeti életben.

Lunzer Pál, Bánó Dezső beszédei után, Nagy Andor elnök zárószavaival ért véget a gyűlés.

Erős választási küzdelem Budán

Néhány hét múlva az urnák elé lép Buda zsidósága, hogy szavazatával eldöntse: új szellem vonuljon-e be a budai hitközségbe, vagy pedig minden maradjon a régiben? Nem kétséges, hogy a rövidesen lezajló választásokon impozánsan fog megnyilvánulni a budai zsidóságnak az az akarata, hogy megteremtődjék végre a pesti és budai hitközségek együttműködése, mert egyre szélesebb rétegek jönnek rá arra, hogy a budai hitközség egymagában, erőinek korlátoltsága folytán nem képes hiéleti és gazdasági feladatainak eleget tenni és nem képes a budai zsidóság jogos igényeit kielégíteni. Csak a pesti és budai hitközségek együttműködésének megvalósulása esetén juthat a budai hitközség azokhoz az intézményekhez, amelyekre tagjai már régóta vágyanak. Ha a két nagy fővárosi hitközség összefogása megteremtődik, a budai zsidók természetesen teljesjogu részeseivé válhatnak a világhírű pesti intézményeknek is.

A budai zsidóság újabb és újabb tömegei csatlakoznak nap-nap után a Budapesti Hitközségek Együttműködési Pártjához, amely közös munkában akarja egyesíteni a pesti és budai zsidóságot, mert úgy érzi, hogy bűn a közös nagy érdekekkel szemben, ha a budai vezetőség a mai válságos időkben külön utakon próbál járni. A budai zsidóság széles rétegei őszinte sajnálattal ítélik el a budai vezetőségnek azt az eljárását is, amellyel — nem törődve a közös nagy érdekekkel — megghiúsítani próbálja az Izraelita Országos Gyűlés korszakos új statutum-alkotását is. E szándékával, amely természetesen nem érhet el sikert, a budai hitközség mai vezetősége szemben találja magát az egész ország kongresszusi zsidóságával, ahogy az több községkerület és hitközség állásfoglalásában már kifejezésre jutott.

A budai zsidóság széles rétegei megértet-

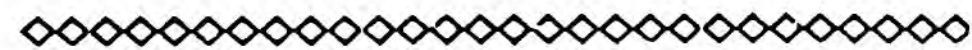
KESZLER

KÁVÉ és TEA

VI. TERÉZ-KRT. 56.

ték, hogy a magyar zsidóságnak ma egy u. on és egységesen kell haladnia és súlyos felelősség terheli azokat, akik a békés együttműködés merev elutasításával veszélyeztetik a nagy egyetemes érdekeket. De a budai zsidóság ezrei tisztában vannak már azzal is, hogy a budai hitközség legegységesebb érdeke és az ő saját szempontjaik is megkövetelik a pesti és budai hitközségek együttműködésének megteremtését, mert enélkül — az adómegosztás érvényrelépése esetén — elkerülhetetlenné válik a budai részen a hitközségi adó emelése. A Budapesti Hitközségek Együttműködési Pártja ezzel szemben olyan programot dolgozott ki, amelynek keretében intézményesen biztosítható, hogy a budai hitközség tagjainak kultuszadóját tíz évig ne lehessen felemelni és természetesen a mai budai hitközségi választójog is csorbitatlanul érvényben marad.

A budai hitközség mai vezetősége és ugynevezett „autonomista” pártja méltatlan személyi harcokba szeretné fojtani a Budapesti Hitközségek Együttműködési Pártjának tiszta és nemes elvi küzdelmét. De a Budapesti Hitközségek Együttműködési Pártjának köztisztelőben álló, országos nevű vezetői nem hajlandók felesleges polémiaikba bocsátkozni azokkal, akik utszéli hangon óhajtanak felekezeti ügyekkel foglalkozni, hanem tovább haladnak azon az úton, amely a pesti és budai hitközségek együttműködésének és a magyar zsidóság egységének megteremtése felé vezet.

ELKÉSETT JOMKIPURI STATISZTIKA

A Szombat egy régi olvasója érdekes statisztikát küldött be szerkesztőségünkbe. Alkalmi statisztikusunk kiszámította, hogy az idei Jomkippur mennyi pénzt vont el a fővárosi gazdasági életből. A számítás szerint — kikerekített összegekben — a villamosok bevétele 46.000 pengővel, az autóbuszoké 32.000 pengővel, a taxik bevétele pedig 11.000 pengővel csökkent. A színházak szeptember 25-én este 9800 pengővel vettek be kevesebbet, mint 26-án este, míg a mozik elmaradt bevétele 13.000 pengőre tehető. Kávéházak, vendéglők és bárók bevétele közel 28.000 pengővel csökkent, de megérezte a Jomkippurt a villamos- és gáztársaság

is. A fővárosi trafikok elmaradt forgalma 14.000 pengőre tehető, a posta forgalma pedig alig emelkedett valamivel a vasárnapi forgalom fölé. Emelkedett azonban a bor és a palackozott szeszes italok vásárlása, itt ugyanis közel 10.000 pengőt emelkedett a napi index. A bőjt dacára emelkedett a vásárcsarnokok és élelmiszerárusok, továbbá a pékek bevétele. Szárnyasban valóságos rekordforgalom volt szeptember 24. és 25.-én. Mindent összevéve, félmillió pengőre tehető az az összeg, amelyet a főváros zsidósága Jom-kippurkor nem költött el, ami személyenként 58 fillérnek felel meg.

Ez a megtakarítás természetesen látszólagos csupán, mert ennek az összegnek legnagyobb része azóta már visszatért a fővárosi pénzforgalom ereibe.

GYÁSZISTENTISZTELET a Dohány uccai izr. templomban az aradi vértanúk emlékeztetere. — A pesti izr. hitközség előljárósága hazafias kegyelettel eleget téve október 6-án, kedden reggel 9 órakor a Dohány uccai templomban az aradi vértanúk emlékére gyászistentiszteletet rendezett, melyen megjelent Stern Samu elnök, dr. Dési Géza, dr. Rosenák Miksa, Nagy Andor előjárók, és Eppler Sándor főtitkár, az Országos Iroda részéről Szántó Jenő alelnök és dr. Bakonyi László főtitkár, a pesti Szentegylet részéről Kramer Miksa elnök, Lunzer Pál előjáró és dr. Endrei S. Henrik igazgató-főtitkár, továbbá Fleissig Sándor felsőházi tag, dr. Guttmann Mihály, a rabbiszeminárium rektora, Darvas Nándor ny. alezredes, dr. Hajdú Mihály, Kuliner Gyula, Molnár Gyula templomi előjárók. Megjelentek a hatóságok képviselői is, a felekezeti intézmények vezetői és az iskolák ifjusága. A gyászistentisztelet a Hisselkegy eléneklésével kezdődött, majd Lineczky Bernát főkantor zoltáréneke következett, majd Groszmann Zsigmond dr. rabbi mondott emelkedett szellemű emlékbeszédet az aradi vértanúkról és a szabadság hősi halottairól, akiknek emléke a hazáért való áldozatkészségre tanítja mindenkor a hálás utókort. — A gyászistentisztelet a Himnusz eléneklésével ért véget.

ÜNNEPÉLYES AVATÁS A RABBI-SZEMINÁRIUMBAN. Október hó 12-én avatták a rabbiszeminárium diplomájában ünnepélyes keretek között dr. Molnár Istvánt és dr. Patai Ráfáelt. Dr. Hevesi Simon vezető főrabbi intézte az avató szöveget a két jelölthöz. Dr. Patai Ráfáel válaszolt. Beszédében rámutatott arra, hogy a rabbi legfőbb feladata hitet ojtani a szívekbe a zsidó kulturájának, a zsidó történet, vallási parancsok és szokások, a nagy eszmék és az ethika útján, majd héber nyelven fordult mestereihez és kérte, hogy avassák őt és társát rabbikká. Prof. Guttman Mihály, a szeminárium rektora avató beszédében hangsúlyozta annak a fontosságát, hogy a rabbi lénye és cselekedetei összhangban álljanak hirdetéseiével, azután az „ösi jaure, jaure, jodin, jodin” formula elmondása után a két fiatal rabbi fejére tette kezeit és megáldotta őket a bibliai áldással. Stern Samu az Országos Iroda üdvözlét tolmácsolta. Arról az erkölcsi magaslatról beszélt, melyen a rabbinak állnia kell, majd üdvözölte Wertheimer Adolfot, a Rabbiképző vezérlőbizottságának újonnan megválasztott elnökét, aki első ízben jelent meg elnöki minőségében a szeminárium diplomájában. Wertheimer Adolf meghatott szavai után Hevesi vezető főrabbi üdvözölte őt és Stern elnököt és Isten áldását kérte a Rabbiképző Intézetre és annak nagyjelentőségű munkájára.

A BUDAPESTI VIII—IX. KER. ISRAELITA NŐEGYLET október hó 20-án, kedden délután fél 6 órakor a Bristol szállóban Solyom Janka felléptével divatbemutatóval egybekötött uzsonnadelütnánt rendez, amelyre ezután is tisztelettel meghívja az egyesület tagjait és jóbarátait.

HORVÁTH MIKSA ÜNNEPLÉSE. A VI. templomkörzet szimchasztórai vacsoráját és összejövetelét Horváth Miksa kormányfőtanácsos tiszteletére rendezte. Együttal felavatták az újonnan átalakított kulturtermet is. Horváth Miksát a népszerű elnököt, a körzet újjáalakítóját dr. Ernst Ernő, a Weisz Miksa-társaság kitűnő vezetőjét köszöntötte. Ezután Vigodni Adolfné alelnöknő a VI. kerületi Izraelita Nőegylet nevében szólalt fel. Dr. Hevesi Simon vezető főrabbi, a nagy szónok, csodás szépségű beszédet tartott, melyben a Tóra ünnepéből kiindulva, filozófiai erővel öntött bizakodást a zsidó közösségbe. Dr. Dési Géza remek ünnepi beszéde következett, melyet percekig tartó óváció ud-

vözölt. Vajda Sándor elnök szellemes zárszavával ért véget a szép est, melyért Horváth Miksa meghatott szívvel mondott köszönetet.

A BETHLEN-TÉRI templomkörzet hagyományához hiven ebben az évben is fényes keretek között ülte meg szimchasztórai ünnepét. A körzet pazarul megterített diszterme várta a meghívott vendégeket, kiket dr. Schwarcz Benjáminkörzeti rabbi, Elek Arthur körzeti elnök és Popper Lajos előjáró chaszánok fogadták a körzet nagyasszonyával, Elek Arthurnéval. Megjelentek: Krámer Miksa, Eppler Sándor, Endrei S. Henrik, Dési Géza, Nagy Andor, Bánó Dezső, Mezőfi Vilmos, a körzet vezetősége és számos tagja. Tolnai J. Béla nemesveresszavakkal méltatta dr. Schwarcz Benjáminkörzeti rabbinak a zsidó vallás és kultúra terén elért nagy érdemeit. Dr. Schwarcz Benjáminkörzeti rabbi gyönyörű beszédben válaszolva, rámutatott arra a vallásos szellemre, mely a körzetben uralkodik, arra a baráti összetartásra, mely naggyá tette ezt a körzetet és amely összefűzi annak minden tagját. Dési Géza egy szebb, egy nyugodtabb magyar zsidó jövődőről beszélt, mely el fog jönni valamennyiünk örömére és a magyar hazaboldogulására. Az egybegyűlt társaság a késő esti órákig együtt maradt és ünnepelte a choszonokat és a vezetőséget.

DISRAELI A MAGYAR SZINHÁZBAN. Az angol világbirodalom egyik megteremtője: Disraeli a szeniális angol államférfi életének egyik legizgalmasabb mozzanatát örökíti meg Parker amerikai író izgalmas, érdekes szindarabja, amelyet a Magyar Színház parádés szereposztásban mutatott be. Ma, amikor az egész világ az antiszemizmus tébolyult légkörében él, felemelő érzés látni, ahogyan egy zsidó bankár és zsidó politikus lelkes hazafisága, mindenén átütő tehetsége hogyan birkózik meg az előítéletekkel, hogyan teszi naggyá hazáját. Törzs Jenő alakítása felejthetetlen élmény.

SZEGÉNYEK FELRUHÁZÁSA. A Pesti Izr. Nőegylet ez évben is meleg ruhane-műt szándékozik juttatni a legjobban rászorult szegényeknek és ezért az idő előtt beállott hideg időjárásra való tekintettel már most arra kéri a jószívű közönséget, hogy mindeunemű meleg ruha-, fehérnemű- és cipőfeleslegét bo-cással a nemes cél érdekében az egye-sület rendelkezésére. (VI., Dessewffy u. 41. Telefon: 1—131—66.)

Megnyílt a Pesti Izr. Hitközség Magyar Zsidó Szabadegyetem ötödik évfolyama

A pesti izraelita hitközség Magyar Zsidó Szabad Egyetemének Ötödik Évfolyama nyílt meg hétfőn este. Nagy ünnepek közepette emlékeztek meg Zunz Lipótról, a modern zsidó tudomány megalapítójáról halála 50 éves évfordulója alkalmából. Előttünk az előadások tanrendje. Milyen színes és változatos az előadások és előadók sorozata: Szentírás, Talmud, Történet és pedig Irodalom, Művelődés, Művészeti, Politikai történet.

Az előadók között pedig theologusok, professzorok, hittanárok, rabbik, orvosok, ügyvédek, pedagógusok, zeneesztétikusok, stb.

Méltán veszi fel a tanrend a versenyt változatosságában a főváros és az egyetem hasonló célú és irányú Szabad Egyetemének tanrendjével. A Szabad Egyetemi előadások a művelt nagyközönségnek szólnak, hiszen azokra beirakozhatik minden felnőtt egyén. De az előadók között vannak számosan, akik olyan kérdésekkel és problémákkal is foglalkoznak, amely nem a laikus közönség elé való. Hányszor hallottuk sokak ajkán, hogy kézírataik, iróasztaluk fiókjában hevernek, mert nem akadt kiadó vagy mecénás, aki műveik kiadásában támogatná, vagy nincs egy fórum, amely előtt kutatásaik eredményeit bemutatnák. (Hol vannak azok a legendás hírű hagyományok, alapítványok?) Évekkel ezelőtt, amikor a numerus clausus számos zsidó ifju előtt zárta el a tudomány csarnokait, felvetődött egy zsidó egyetem alapításának gondolata, sőt még az orvosi fakultás lehetőségeiről is ábrándoztak. miközben a pesti izraelita hitközség és a pesti Chevra Kadisa kitűnő orvosi intézményeire, orvosaira, klinikáira gondoltak, de megfélekedtek arról, hogy egy egyetem létesítéséhez és fenntartásához — mint a háborúhoz — csupán három tényező szükséges: pénz, pénz, pénz.

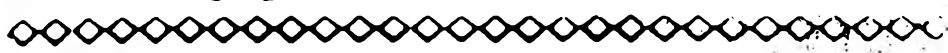
Ezek megszerzése azonban az évek óta tartott és má is egyre súlyosbodó gazdasági és pénzügyi körülmények mellett szinte megvalósíthatatlan és keresztülvihetetlen. De nemcsak a kedvező társadalmi és tudománypolitikai helyzet közeli megvalósulására sincsen kilátásunk. A tudomány — és műegyetem, az Akadémia, a Kisfaludy- és Petőfi-társaság, a Filológiai és Pedagógiai Társaság, stb. nem fogják egyhamar meg-

nyitni kapuikat zsidó tudósok, művészek, költők és írók számára. Emlékezünk, hogy milyen büszkén hallgattuk, akár az Akadémia, akár a Kisfaludy- vagy Petőfi-társaságok felolvasó asztalainál a zsidó hitű tudósokat, költőket, írókat. A Magyar Tudományos Akadémia első tagjai közé tartozott Ballagi Bloch Móricz, az akkor még zsidó vallású teológus és nyelvész s legutoljára 1917-ben választották meg a zsidó hitű Steiner Lajos meteorológust. A Goldziehereknek, a Bánócziknak, Acsádyknak, Munkácsiknak, Alexander Bernátoknak, Kunos Ignácoknak, Fejér Lipótoknak, Máhler Edóknak, Marcaliknak, a hazai tudósok között Opper Jules a világhírű asszrológus sanskrit és sémi nyelvész, a zend írás megfejtője, Mandl Louis, párisi egyetemi tanár, a világhírű anatómus. Steindorf az egyiptológus és Stein Aurél a pesti születésű világhírű archeológus és indiológus, aki még ma is újabb és változatos kutatásai eredményeivel lepi meg a világot, a külföldiek közül, mind ezeknek nincsenek követőik, pedig akadtak volna sokan, akik nyomukba léphettek volna, de most külföldön, sőt messze exotikus országokban, Indiában, Kínában, stb. dolgoznak, kutatnak és szereznek hírt és dicsőséget a magyar zsidó névnek. (A sok kitértről és hitehagyottról nem is szólunk.)

Sokan valószínűleg idegenkedni fognak egy felekezeti jellegű tudományos társaság, vagy akadémia eszméjének megvalósításától. Ezeknek emlékezetébe juttatjuk a hasonló, katolikus jellegű Szent István Társulatot, továbbá a Protestans Irodalmi Társaságot. Külföldön pedig Németországban a Verband der Vereine für jüdische Geschichte und Literatur és Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaft des Judentums, Amerikában pedig Union of Hebrew and Religion Classes, melynek feladata a zsidó nevelésügy, főleg a vallásoktatás fejlesztésének előmozdítása. Megemlítjük továbbá az amsterdami Vereinigung für Jüdische Wissenschaft és az amerikai American Academy for Jewish Research-t, amelynek feladata a zsidó műveltség terjesztése és elnöke Louis Ginsberg volt.

Mi kibontottunk egy alapítandó zsidó Akadémia eszméjének zászlaját. Jöjjenek a hivatottabbak és igyekezzenek

azt előrelátott és nem látott akadályokon és nehézségeken keresztül diadalra vinni. Buzdítson és lelkesítsen továbbá Zuz Lipót felidézett szelleme, akiről Hevesi Simon mondta, hogy a zsidó tudományt a zsidóság palladiumává avatta:

Olvasom

Utóbbi időben antiszemita támadások érték az angol zsidóságot, ez volt az oka annak, hogy múlt héten a londoni Hyde parkban megrendezték az első antiszemita ellenes tiltakozó gyűlést. A szónoki tribünökön az angol zászló mellett egy fehér lobogó kék csillaggal diszítve jelezte, hogy az angol patriotizmussal jól megfér a zsidó érzület. P. Horovitz rámutatott a zsidó katonáknak a világháborúban tanúsított derék magatartására és annak a reményének adott kifejezést, hogy a brit birodalom a jövőben sem fogja polgárait vallás szerint osztályozni. A nagygyűlésnek, melyen több ezer nem zsidó angol is részt vett, nagy visszhangja volt.

Olvasom

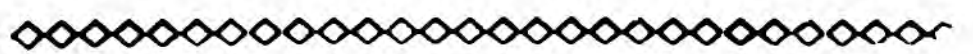
Gyakran felvetődik a kérdés, szükség van-e felekezeti középiskolára? Budapesten állandóan taglalják a kérdést, tekintettel arra, hogy a zsidó gimnáziumokban végzett fiatalság nem tud elhelyezkedni. Pro és kontra érveket lehet felhozni, azonban a vitába súlyosan latba esik az a fejtegetés, amelyet dr. Hirschler Pál székesérvárosi főrabbi közöl a Magyar Izraelben. Rámutat arra, hogy a kultuszminisztérium legújabb intézménye az osztályfőnöki óra valóságos keresztény hitoktatás, amelyen természetesen meg kell jelenni a zsidó növendékeknek is. A minisztériumi utasítás szerint például karácsony előtt a tanulók elé Keresztelő Szent János alakját kell állítani. És a leányiskolákban „Szűz Máriáról is kell beszélni” Husvét előtt szólni kell Krisztus kinszenvedéseiről, teljesen a keresztény dogmatika szempontjából. A tanuló szeme elé kell állítani Judás Iskariot tettét. Ettől eltekintve, hogy például az utóbbi „témát” valószínűleg

oly (érthető) elfogultsággal fogja tárgyalni a tanár, hogy akaratlanul is sérteni fogja a jelenlévő zsidó növendékek lelkiéletét, a keresztény dogmatika egyes tételeinek fejtegetése okvetlenül diszharmonia okoz a zsidó növendéknek, nem is beszélve arról a kellemetlen vagy veszélyes következményeiről, ha az egyik zsidó tanuló fegyelmetlen megjegyzést tenne vagy félremagyarázható arcmozdulatot végezne, amit a szokott módon felfújnának. Valóban ez olyan kényes dolog, amit illetékes felekezeti fórumainknak idejekorán kell applanálni.

Olvasom

„A papunk is csak így él”, mondták a faluban, mikor a koszt iránt érdeklődtem. A papunk is csak így él, hallottam minden tűzhely mellett az asszonytól, minden hevenyészve terített asztal mellett az embertől. „A papunk is csak így él”, mondták a hagymáskenyér és az árpaleves felett mentegetődzve és dicsekedve. Nem túlzás: silány s egyhangú kosztjukat megízésítette az a gondolat, hogy a papjuk is ugyanezt eszi. A kiellen Tiszahát darabos és fanyar embereit büszkévé tette a szegénységnek és nélkülözésnek ez a bajtársi, szinte harctéri közössége.

Nem írom ki a pap nevét, de a faluét sem. Ezenk csak akkor lenne értelme, ha egy, csak egy ilyen pap élne az országban. Ez a felsőtiszai pap csupán a sok közül egy, nem kuriózum, hanem inkább típus. — Ezt olvassuk az Új Kor katolikus hetilapban. Milyen szomorú, hogy így van, de milyen fölemelő, hogy így van. A zsidóság helyzete sem jobb, és ezért kívánnunk kell, hogy a szegény zsidók is ilyen szeretettel beszélhessenek a rabbijaikról.

TIVOLI FILMSZINHÁZ október 1-től
Megváltó szerelem és Jaj de jó szeretni,
folytatólagos előadások kezdete hétköznapokon: fél 4, fél 6, fél 8, fél 10 órától; Vasár- és ünnepnap: fél 2, fél 4, fél 6, fél 8, fél 10 órától.

BLUM LEO levele LEON BLUM-hoz

A tárgu-muresi állami liceumnak van egy 12 éves kis diákja, aki Blum Leónak neveznek. Egy ottani cipőgyárosnak a fia. Ez franciául levelet írt névrokonának, a francia miniszterelnöknek. A levél így hangzik:

Miniszterelnök bácsi!

Én 1924-ben születtem és 2-ikos vagyok. Már öt nyelven beszélek, franciául is. Nagyon szeretnék Párisba kimenni, hogy ott tanuljak, jó tanuló vagyok, nagyon szeretem a franciákat. Tessék engem kivinni, ugyanis névrokonok vagyunk. Előre is köszöni a Miniszterelnök bácsi igaz tisztelője,

BLUM LEO II. oszt. tan.

A válasz, miután Leon Blum udvarias ember, nem késet sokáig. Ime a levél, amely tegnap érkezett Tárgu-Muresre:

„Kedves gyermekem! A miniszterelnök ur örömmel ve-t tudomást kedves leveléről. Szerencsekívánatait fejezi ki Önnek, hogy már több nyelvet tud és kitűnő tanuló. Biztatja, hogy tanulmányait mindig ugyanazzal a komolysággal és ugyanazzal a bátorsággal folytassa. Ami kérését illeti, ebben a pillanatban lehetetlen Ön Franciáországba elhozatni, amit a miniszterelnök ur élénken sajnál. Reméli azonban, hogy a jövőben módjában lesz kérését teljesítenie. Fogadja gyermekem, szívélyes üdvözlétemet.

Aláírás. — A miniszterelnök ur kabinetfőnöke.“

(Napló.)

Olvasom

Svédországba is eljutott a hachsara mozgalom, amelynek célja palesztinai kivándorlásra alkalmassá tenni az ifjúságot átrétegeződéssel. Az egyik svédországi hachsara ünnepélyről azt olvassuk, hogy héber beszédet tartott azon egy „Vörös“ nevű fiatalember. A név magyar zsidóra vall. De

hogyan miképpen tette meg az utat Magyarországból Svédországig és hogy milyen viszontagság rejlik a nagypapa megmagyarosított neve s az unoka héber beszéde között, erről érdemes gondolkodni

Olvasom

Aradon történt, hogy egy-két zsidó családnál a német cselédek felmondták a szolgálatot és sirva panaszkodtak, hogy nem engedik őket szolgálni, pedig nagyon megvannak elégedve. Érdeklődni kezdtek egyesek a dolog iránt és a következőket állapították meg: Van Aradon egy Német Ház, ahova vásárnap az aradi németek járnak szórakozni népies táncdelutánokra és mozielőadásokra. A Német Ház hitlerista vezetői ráparancsoltak a szegény cselédlányokra, hogyha nem hagyják el a szolgálataikat, akkor nem tehetik be lábukat a Német Házba. Azok a sváb leányok, akik nem akarnak ezektől a mulatóságoktól elmaradni, felmondtak eddigi gazdájuknak. A németektől kedvet kapott néhány cuzista fiatalember is. Több aradi zsidó háznál megjelentek ismeretlen fiatal emberek, akik a család személyi adatai iránt érdeklődtek, majd ahol tudomást szereztek róla, hogy a házban román nemzetiségű leány szolgál, ott „kihallgatták“ a szolgálót és felszólították a leányt hivatalos hangon, hogy hagyja el állását és igyekezzék román családnál elhelyezkedni. Természetesen ezek az ifjúk senkitől erre felhatalmazást nem kaptak, hanem felbuzdította őket a német hitlerista uszítók példája. Arra persze egyik sem adott jeletet a cselédlányoknak, hogy ki fog róluk gondoskodni, ha nem tudnának más valakihez beszegődni, vagy az új állásában nem volna olyan jó és emberséges a dolguk, mint amilyen a jelenlegi helyen van. Komolyan nem kell venni a mozgalmat, mert a zsidó házak elhagyásának hírére Aradon a falvakból egész kis invázió mutatkozik, főleg magyar falvakból a jó családok felé, hogy vegyék fel őket, de mindenesetre szomorúan jellemző, hogy egyik kisebbség adjon példát hogy miként kell cselekedni.

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.

Postatakarékszám: szám 16.760

NÁDOR NYOMDA, Budapest, VI., Vörösmarty ucca 47/a. — Telefon: 1-281-98.